

Justitieutskottets betänkande

1977/78:26

med anledning av propositionen 1977/78:69 om ändring i 6 kap. brottsbalken jämte motioner

Propositionen m. m.

I propositionen 1977/78:69 har regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget innebär att bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken om otukt med ungdom och förförelse av ungdom ändras så att samma åldersgränser kommer att gälla för homosexuella och heterosexuella förbindelser.

I samband med propositionen behandlar utskottet de med anledning av propositionen väckta motionerna 1977/78:209–212 samt den under den allmänna motionstiden i år väckta motionen 1977/78:991. Motionsyrkandena redovisas nedan på s. 2.

I ärendet har till utskottet inkommit skrifter från Förbundet för homosexuellas integration i samhället, Helgelseförbundet, Nossebro missionsförsamling, Riksförbundet för sexuell likaberättigande, Sveriges pingstpredikanter och Åmåls missionsförsamling.

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrives att 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.
4 §¹

Har någon könsligt umgänge med *annan av motsatt kön*, som är under aderton år och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning, vård eller lydnad, eller sker det under utnyttjande i annat fall av den underåriges bero-

Har någon könsligt umgänge med *den* som är under aderton år och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning, vård eller lydnad, eller sker det under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning dö-

¹ Senaste lydelse 1969:162.

Nuvarande lydelse

ende ställning, dömes för otukt med ungdom till fängelse i högst fyra år.

Detsamma skall gälla, om någon som fyllt aderton år har könsligt umgänge med annan av samma kön som ej fyllt aderton år eller ock, under omständigheter som angivas i första stycket, med annan av samma kön som är under tjugo år.

Föreslagen lydelse

mes för otukt med ungdom till fängelse i högst fyra år.

8 §²

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år eller, om han är av samma kön, under tjugo år, dömes för förförelse av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år, dömes för förförelse av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1978.

Motionerna

I motionerna 1977/78:209 av Tore Nilsson (m), 1977/78:210 av Gunde Raneskog (c) och Sven Johansson (c) samt 1977/78:211 av Rolf Sellgren m. fl. (fp) yrkas att riksdagen skall avslå propositionen.

I motionerna 1977/78:212 av Jörn Svensson m. fl. (vpk) och 1977/78:991 av Christer Nilsson (s) yrkas att riksdagen skall upphäva 6 kap. 5 § brottsbalken.

Utskottet*Inledning*

I 6 kap. brottsbalken (BrB) finns bestämmelser om straff för sedlighetsbrott. Kriminaliseringen tar främst sikte på gärningar som innefattar övergrepp mot barn eller ungdom eller utgör en kränkning av någon i sexuellt hänsende eller ett ekonomiskt utnyttjande av annans otuktiga levnadssätt. I 1–5 §§ behandlas de s. k. otuktbroten, dvs. våldtäkt och våldförande (1 §), frihetskränkande otukt (2 §), otukt med barn (3 §), otukt med ungdom (4 §)

² Senaste lydelse 1969:162.

samt otukt med avkomling och otukt med syskon, incest (5 §). Exhibitionism och annat sedlighetssårande beteende bestraffas enligt 6 §. Vissa bestämmelser som riktar sig mot främjande av prostitution finns i 7 och 8 §§. Kapitlet innehåller dessutom bestämmelser om bl. a. straff för försök samt krav på angivelse och särskild åtalsprövning i fråga om vissa av brotten.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallades år 1972 en sakkunnig för att se över BrB:s bestämmelser om sedlighetsbrott. Den sakkunnige, som antog namnet sexualbrottsutredningen, avlämnade i februari 1976 betänkandet (SOU 1976:9) Sexuella övergrepp. I betänkandet föreslogs omfattande ändringar i bestämmelserna om sedlighetsbrott. Bl. a. föreslogs att de nu gällande särskilda straffbestämmelserna för homosexuella förbindelser och incest skulle upphävas. Efter remissbehandling av betänkandet tillkallades enligt regeringens bemyndigande i februari 1977 en kommitté med uppdrag att på nytt se över lagstiftningen om sedlighetsbrott. Kommittén, 1977 års sexualbrottskommitté, avlämnade i juni 1977 ett delbetänkande (Ds Ju 1977:7) PM med förslag till lag om ändring i brottbalken. I betänkandet förordade kommittén en partiell reform rörande den straffrättsliga regleringen av homosexuella förbindelser och incest. Förslaget överensstämmer i princip med vad sexualbrottsutredningen föreslog i dessa delar.

I september 1977 beslutade regeringen inhämta lagrådets yttrande över ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i brottbalken, vilket i sak överensstämde med vad sexualbrottskommittén förordat. I den förevarande propositionen föreslås på grundval av sexualbrottskommitténs förslag en reform, som innebär att homosexuella och heterosexuella handlingar i princip skall behandlas lika i straffrättsligt hänseende. Propositionen innehåller inte något förslag att avskaffa straffbestämmelserna mot incest.

De homosexuellas straffrättsliga ställning

I 6 kap. 3 § BrB stadgas straff för den som har könsligt umgänge med barn under 15 år (otukt med barn). Straffet anges till fängelse i högst fyra år. Stadgandet riktar sig mot både heterosexuella och homosexuella handlingar.

För ungdom mellan 15 och 18 år ges i 6 kap. 4 § första stycket BrB ett begränsat straffskydd mot heterosexuell otukt, nämligen för de fall att den underårige står under gärningsmannens tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller eljest står under gärningsmannens övervakning, vård eller lydnad eller gärningen sker under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning (otukt med ungdom).

Andra stycket i samma lagrum gäller homosexuell otukt med ungdom över 15 år. Dels ges ett absolut straffskydd för ungdom under 18 år, dels ges ett straffskydd för ungdom under 20 år under samma förutsättningar som gäller enligt första stycket. För homosexuell otukt inträder dock aldrig ansvar enligt

lagrummet om gärningsmannen själv är under 18 år. – Straffet för otukt med ungdom är fängelse i högst fyra år.

Enligt 6 kap. 8 § BrB straffas den som genom att utlova eller ge ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under 18 år eller, om han är av samma kön, under 20 år (förförelse av ungdom). Straffet anges till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den nuvarande regleringen fick i allt väsentligt sin utformning vid lagstiftning år 1944 då homosexuellt umgänge mellan vuxna avkriminaliserades. I samband med BrB:s införande verkställdes en i huvudsak teknisk översyn av bestämmelserna. Efter BrB:s ikraftträdande genomfördes i anslutning till att myndighetsåldern sänktes från 21 till 20 år motsvarande sänkning av åldern för det relativa straffskyddet i homosexuella relationer.

Bakom särregleringen av homosexuella handlingar ligger uppfattningen att sådana handlingar medför större risker i psykiskt och socialt hänseende för unga människor än vad som är fallet vid heterosexuellt umgänge. Främst har det varit den s. k. förförelseteorin som influerat på ställningstagandena. Enligt denna teori, som tidigare hade talrika förespråkare också inom medicinsk sakkunskap, kan homosexuella upplevelser i puberteten leda till en permanent homosexuell läggning hos den unge.

I propositionen förordas nu nyss sagts en reform som innebär att homosexuella och heterosexuella handlingar i princip skall behandlas lika i straffrättsligt hänseende. Likställdheten åstadkommes enligt det vid propositionen fogade lagförslaget enligt följande. Bestämmelsen i 6 kap. 4 § första stycket BrB om otukt med ungdom görs tillämplig även på sexuella gärningar riktade mot någon som är av samma kön som gärningsmannen. Andra stycket av samma paragraf upphävs. I bestämmelsen i 6 kap. 8 § BrB om förförelse av ungdom slopas den särskilda 20-årsgränsen för homosexuella förbindelser. – I avbidan på resultatet av sexualbrottskommitténs fortsatta arbete bevaras t. v. den skillnad som består i att "homosexuell våldtäkt" och "homosexuellt våldförande" inte kan bestraffas enligt 6 kap. 1 § BrB utan endast som frihetskränkande otukt och eventuellt grov misshandel eller olaga tvång som utgör grovt brott.

Yrkandena i motionerna 209, 210 och 211 om avslag på propositionen bygger på resonemang om att förförelseteorin alltså har giltighet. I de båda förstnämnda motionerna motiveras yrkandena också med hänvisningar till vikten av att upprätthålla grundläggande kristna värderingar.

I anslutning till den ökade uppmärksamhet som under senare år ägnats de homosexuellas situation i samhället har också – redan under tiden före tillsättandet av sexualbrottsutredningen och sexualbrottskommittén – den straffrättsliga särregleringen av homosexuella förbindelser ifrågasatts (se prop. 1969:25 s. 79 och JuU 1971:19). Bakom det nu framlagda förslaget i propositionen att upphäva denna särreglering ligger ingående överväganden inom sexualbrottsutredningen och sexualbrottskommittén.

Under övervägandena har anförts att en straffrättslig särreglering försvårar strävandena att förbättra de homosexuellas villkor och att en sådan lagstiftning är försvarlig endast om de homosexuellas avvikande beteendemönster innebär uppenbara risker för att enskilda eller allmänna intressen skadas. Av särskild betydelse är här den kritik som med stöd av en omfattande vetenskaplig dokumentation riktats mot förförelseteorin. Utskottet hänvisar till redogörelsen härför i sexualbrottsutredningens betänkande s. 98 ff. och 213 ff. Härvidlag bör också framhållas att sexualbrottskommittén konstaterat att det inte finns grund – vare sig i vetenskaplig teori eller i erfarenheterna från det praktiska rättslivet – för antagande att homosexuella upplevelser hos ungdomar i åldrarna över 15 år ens i någon mån påverkar deras driftsinriktning. Det synes enligt kommitténs inte heller finnas belägg för att sådana upplevelser under dessa levnadsår annat än i undantagsfall leder till homosexuell prostitution.

I belysning av vad som framkommit under utredningarnas arbete kan utskottet inte finna att de av motionärerna anförda omständigheterna eller andra skäl utgör tillräcklig grund för att behålla den nuvarande straffrättsliga särregleringen. I likhet med departementschefen och det stora flertalet remissinstanser anser utskottet därför att denna reglering nu bör avskaffas så att likställdhet i straffrättsligt hänseende uppkommer mellan homosexuella och heterosexuella handlingar vad gäller åldersgränser. Utskottet har ingen erinran mot den lagtekniska utformningen av förslaget i propositionen. Utskottet tillstyrker således bifall till propositionen och avstyrker bifall till motionerna 209–211.

Incest

I 6 kap. 5 § BrB finns bestämmelser om straff för vissa incestuösa handlingar. Kriminaliseringen har motiverats med arvsbiologiska och social-etiska skäl. Bestämmelserna riktar sig mot den som har samlag med sitt eget barn eller dettas avkomling (otukt med avkomling) och mot den som har samlag med sitt helsyskon (otukt med syskon). Stadgandena tar sikte på frivilliga sexuella förbindelser mellan vuxna människor. De är tillämpliga endast på samlagsförbindelser och gäller alltså inte homosexuella förbindelser. Straff inträder inte för den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt. För otukt med avkomling är straffet fängelse i högst två år och för otukt med syskon fängelse i högst ett år.

Som framgått av det föregående förordade både sexualbrottsutredningen och sexualbrottskommittén att stadgandet i 6 kap. 5 § BrB skulle upphävas.

Sexualbrottsutredningen hänförde sig bl. a. till ett särskilt yttrande av en av utredningens experter (bet. s. 219 ff.) och konstaterade att det arvsbiologiska argumentet mot incest inte har sådan tyngd att det kan motivera ett fortsatt straffrättsligt förbud. I social-etiskt hänseende uttalade utredningen att det

knappast kan bestridas att många människor uppfattar incest som grovt stötande och att incestrelationer ofta har en negativ inverkan i familjen. Å andra sidan anförde utredningen bl. a. att det förhållandet att vissa sexuella relationer uppfattas som stötande inte i dag är ett bärkraftigt argument för kriminalisering.

Sexualbrottskommittén konstaterade att när det gäller sexualbrottsutredningens förslag att avskaffa straffbestämmelserna mot incest remissopinionen var något mera splittrad än i fråga om utredningens förslag att åstadkomma straffrättslig likställdhet mellan homosexuella och heterosexuella förfaranden. Frågan om incestbrotten framstod enligt kommittén måhända som mindre angelägen än frågan om de homosexuellas straffrättsliga ställning. Liksom sexualbrottsutredningen kom kommittén till slutsatsen att återopandet av arvsbiologiska hänsyn inte innefattar en sakligt hållbar argumentering för en fortsatt kriminalisering av incest. Vidare anförde kommittén bl. a. att man kan hysa starka tvivel i vad mån existensen av ett straffstadgande och de rättsliga inskridandena – som synbarligen sker ganska slumpartat – har någon verklig effekt när det gäller att förebygga incest.

Vid lagrådsgranskningen av det förslag om avkriminalisering av incest som upptagits i lagrådsremissen fann tre av lagrådets ledamöter på särskilt anförda skäl ej anledning att göra någon erinran mot förslaget. En ledamot föreslog att kriminaliseringen skulle behållas men att böter skulle införas i straffskalan. Som angetts i det föregående innehåller propositionen inte något förslag om upphävande av straffbestämmelserna mot incest. Vid propositionens avlå-tande framhöll departementschefen bl. a. att förslaget att avskaffa dessa bestämmelser i sig framstår som mindre angeläget. Att döma av den debatt som förts sedan lagrådsremissen beslutades kan det enligt departementschefen ifrågasättas om inte motståndet mot tanken på den nämnda lagändringen är både mera allmänt spritt och djupare känt än vad som framgått av remissbehandlingen. Vid sådant förhållande fann han att övervägande skäl talar för att frågan om att avskaffa straffbestämmelserna mot incest inte nu tas upp.

I motionen 212 och 991 yrkas att riksdagen skall upphäva straffbestämmelserna mot incest. Yrkandena motiveras bl. a. med tanken att ett straffhot inte är rätt medel för att åstadkomma önskvärd öppenhet och äkthet i relationerna mellan mogna individer och en mera avdramatiserad och verklighetsnära syn på hithörande problem.

Utskottet vill till en början påpeka att domstolsstatistiken rörande antalet avdömda mål om incestbrott efter BrB:s ikraftträdande visar en markant nedgång. Det är numera ett fåtal personer varje år som döms jämlikt 6 kap. 5 § BrB för otukt med avkomling eller otukt med syskon; för åren 1965–1974 uppgick antalet i genomsnitt till icke fullt 10 per år (se SOU 1976:9 s. 168).

Kriminaliseringen av incest har som förut berörts motiverats främst med

arvsbiologiska och sociala skäl. Under förarbetena till BrB anfördes sådana skäl av straffrättskommittén (prop. 1962:10 s. B 180), medan departementschefen uttalade att en straffrättslig reglering torde böra bibehållas för att ge uttryck åt samhällets ogillande av förfarandet även när det sker fullt frivilligt mellan vuxna rättskapabla personer (prop. 1962:10 s. B 182).

I samband med den familjerättsliga reformen år 1973, då bl. a. hindret mot äktenskap mellan syskon gjordes dispensabelt beträffande halvsyskon, begränsades – som en följd härav – BrB:s bestämmelse om otukt med syskon till att gälla enbart den som har samlag med sitt helsyskon. I det lagstiftningsärendet uttalade föredragande statsrådet (prop. 1973:32 s. 99) att arvsbiologiska hänsyn spelat en avgörande roll för äktenskapshindren på grund av släktskap och att även etiska synpunkter haft betydelse. De anförda skälen hade enligt statsrådet fortfarande sin bärkraft, och följaktligen borde bestämmelserna om förbud mot äktenskap mellan dem som är i rätt upp- och nedstigande släktskap och mellan helsyskon behållas. Annorlunda förhöll det sig beträffande halvsyskon från både arvsbiologisk och sociala synpunkt. Till grund för den nämnda lagstiftningen låg familjelagssakkunnigas betänkande (SOU 1972:41) Familj och äktenskap I och ett vid betänkandet fogat expertutlåtande angående bl. a. släktskap som äktenskaps hinder (bet. s. 379 f.).

I det läge frågan om kriminalisering av incestuösa förbindelser enligt 6 kap. 5 § BrB nu bragts är det enligt utskottets mening av intresse att notera att arvsbiologiska och sociala skäl, som motiverat den straffrättsliga regleringen, av lagstiftaren år 1973 ansetts bärkraftiga när det i familjerättsligt sammanhang gällt att markera samhällets inställning till vilka förbindelser som från samhällets synpunkt inte är önskvärda. Naturligtvis råder inget nödvändigt samband mellan den familjerättsliga och den straffrättsliga regleringen; äktenskapshinder bör kunna uppställas även om en motsvarande faktisk samlevnad inte medför straff (LU 1973:20 s. 80). De överväganden som gjordes år 1973 behöver därför inte leda till slutsatsen att kriminaliseringen bör upprätthållas.

Under det utredningsarbete som föregått den nu ifrågasatta lagändringen har anförts att kriminaliseringen inte kan motiveras från medicinsk eller sociala synpunkt. Å andra sidan har det också fastslagits att de arvsbiologiska riskerna ökar i incestuösa förbindelser även om de håller sig på en relativt låg nivå. Samtidigt har det konstaterats att incest av flertalet människor i vår kulturkrets uppfattas som något stötande. Utskottet finner det för sin del inte av det föreliggande materialet klart framgå att de skäl som motiverat kriminaliseringen sammantagna har så ringa tyngd att man bör avskaffa straffbestämmelserna mot incest. Enligt utskottets mening bör därför 6 kap. 5 § BrB inte nu upphävas.

I lagstiftningsärendet har uppmärksammat det förhållandet att straffrättsliga påföljder i det enskilda fallet är föga rationella medel att bruka beträffande

de flesta av dem som överträder förbudet mot incest samt att lagföring och undergående av påföljd kan medföra allvarligt men för dem som drabbas därav. Därvid har olika vägar skisserats för att mildra de negativa verkningarna av lagföring. Bl. a. har föreslagits tillämpning av reglerna om åtalsunderlåtelse.

Att lagföring i det enskilda fallet kan medföra skadeverkningar av olika slag är enligt utskottets mening inte något som är särskilt utmärkande för förhållandena vid incestuösa förbindelser; det gäller vid många andra slag av brottslighet. Å andra sidan står det klart att omständigheterna vid de få fall av incestbrottslighet, som kommer till myndigheternas kännedom, ofta är mycket särpräglade och inte sällan starkt ömmande. Gällande rätt erbjuder här vissa möjligheter för riksåklagaren och regeringen att ingripa och hindra lagföring (se 20 kap. 7 § rättegångsbalken och 11 kap. 13 § andra stycket regeringsformen). Att vid sidan av dessa bestämmelser tillskapa en särskild reglering för det ringa antal fall det här är fråga om bör enligt utskottets mening inte komma i fråga.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 212 och 991.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *de homosexuellas straffrättsliga ställning* avslår motionerna 1977/78:209, 1977/78:210 och 1977/78:211;
2. att riksdagen beträffande *incest* med avslag på motionerna 1977/78:212 och 1977/78:991 godkänner vad utskottet anfört om bibehållande av 6 kap. 5 § brottsbalken;
3. att riksdagen beträffande *lagtexten* antar det genom propositionen 1977/78:69 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

Stockholm den 2 mars 1978

På justitieutskottets vägnar

BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Gunde Raneskog (c), Håkan Winberg (m), Svea Wiklund (c), Carl Lidbom (s), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c), Helge Klöver (s), Martin Segerstedt (s) och Bonnie Bernström (fp).

Reservationer

1. vid *moment 1* i utskottets hemställan

av Gunde Raneskog (c), som beträffande *de homosexuellas straffrättsliga ställning* anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Under övervägandena" och slutar med "motionerna 209-211" bort ha följande lydelse:

Av en avgörande betydelse för förslaget i propositionen har varit den kritik mot förförelseteorin som kommit fram under utredningsarbetet. I likhet med två av lagrådets ledamöter finner utskottet för sin del att det framlagda materialet inte tydligt visar att man inom den medicinska och socialmedicinska vetenskapen har övergivit denna teori. Redan av detta skäl känner utskottet en stark tveksamhet inför förslaget. Denna tveksamhet förstärks därav att propositionen synes förutsätta att den ifrågasatta lagändringen kan leda till en ökning av den homosexuella prostitutionen. Enligt utskottets mening fordras en grundligare utvärdering av de medicinska och sociala aspekterna på den aktuella frågan än som presterats i lagstiftningsärendet. I sammanhanget måste beaktas att, såsom framhållits under remissbehandlingen, gruppen barn och ungdom framför andra är en målgrupp för vuxna homosexuella människor och att den unga människan kommer i en långt mer konfliktfylld situation när hon utsätts för ett homosexuellt närmande än när det är fråga om heterosexuell kontakt.

Bakom den nuvarande regleringen har legat uppfattningen att det ur skilda synpunkter är förenat med nackdelar att bli homosexuell. Liksom ärkebiskopen gjort under remissbehandlingen anser utskottet att man måste ifrågasätta om denna uppfattning är passerad i dagens samhälle. Är det, som ärkebiskopen frågar, till fördel för människorna i detta samhälle om det blir hel och full likställighet i alla avseenden mellan de båda slagen av sexuell läggning? Utskottet anser det vara i hög grad tveksamt. I ett tidsskede, när vår ungdom utsätts för utomordentligt stora påfrestningar genom det ökande missbruket av alkohol och narkotika, skulle man enligt utskottets mening genom den ifrågasatta lagstiftningen i stället skapa ytterligare samhällsproblem.

Utöver vad nu anförts måste enligt utskottets mening också beaktas angelägenheten av att lagstiftaren inte avlägsnar sig alltför långt från det allmänna rättsmedvetandet. Under remissbehandlingen och i den allmänna debatten har också mot lagförslagen framförts kraftiga erinringar av denna innebörd. Utskottet finner dessa erinringar vara befogade.

Mot bakgrund av det anförda anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till motionerna 209-211 och således avstyrka bifall till propositionen.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande *de homosexuellas straffrättsliga ställning* med bifall till motionerna 1977/78:209, 1977/78:210 och 1977/78:211 godkänner vad utskottet anfört om bibehållande av 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken i nuvarande lydelse.

2. vid *moment 2* i utskottets hemställan

av Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Carl Lidbom (s), Helge Klöver (s) och Martin Segerstedt (s), som beträffande *incest* anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 5 med "I 6 kap." och slutar på s. 8 med "och 991" bort ha följande lydelse:

I motionerna 212 och 991 yrkas att riksdagen skall upphäva bestämmelsen om incest i 6 kap. 5 § BrB. Yrkandena motiveras bl. a. med tanken att ett straffhot inte är rätt medel att åstadkomma önskvärd öppenhet och äkthet i relationerna mellan mogna individer och inte heller främjar en avdramatiserad och verklighetstrogen syn på incestuösa förhållanden.

Motionerna knyter an till lagrådsremissen. Där föreslogs att straffbestämmelsen om incest skulle upphävas. Enligt vad departementschefen uttalar i remissprotokollet kan ett straffrättsligt förbud mot incest inte motiveras av arvsbiologiska skäl eller med sociala etiska överväganden, och hans slutsats blir att det därmed saknas tillräckliga skäl för en fortsatt kriminalisering av incest.

Förslaget att utmönstra incestbrottet ur BrB återfinns emellertid inte i propositionen. I propositionen sägs i stället att detta förslag "i sig framstår som mindre angeläget". Med hänvisning till den debatt som förts sedan lagrådsremissen beslutades anser sig departementschefen böra ifrågasätta "om inte motståndet mot tanken på den nu aktuella lagändringen är både mera allmänt spritt och djupare känt än vad som framgått av den tidigare remissbehandlingen". Han har därför funnit att "övervägande skäl talar för att frågan om att avskaffa straffbestämmelserna mot incest inte nu tas upp".

Utskottet delar departementschefens uppfattning i lagrådsremissen att ett straffrättsligt förbud mot incest inte kan motiveras av arvsbiologiska skäl. Ser man till de sociala etiska aspekterna på frågan är att märka att lagen gör en från etiska synpunkter tvivelaktig skillnad mellan homosexuella och heterosexuella incestförhållanden. Endast incestuösa förbindelser mellan personer av olika kön är kriminaliserade. Incestuösa förbindelser mellan personer av samma kön omfattas inte av straffbestämmelsen i 6 kap. 5 § BrB.

De flesta människor torde fortfarande betrakta incest som stötande, men det finns knappast någon grund för att tro att homosexuella incestförhållanden i allmänhet skulle anses mindre anstötliga än heterosexuella. Likvärdiga fall bör behandlas lika. Om man inte menar att straff nu bör införas för homosexuell incest – vilket ingen har förordat i detta lagstiftnings-

ärendet – ligger det därför nära till hands att i stället, som departementschefen föreslagit i lagrådsremissen, helt utmönstra incestbrottet ur BrB. Den nuvarande ordningen är inte tillfredsställande.

Samtidigt måste emellertid erkännas att utskottet här står inför ett dilemma. Mot synpunkten att likvärdiga fall bör behandlas lika står den inte mindre viktiga synpunkten att lagstiftaren bör undvika att avlägsna sig alltför långt från det allmänna rättsmedvetandet. Departementschefen har sannolikt rätt när han i propositionen utgår från att det finns ett spritt och djupt känt motstånd mot tanken på en fullständig avkriminalisering av incest. I sammanhanget bör enligt utskottets mening också beaktas att ett straffsanktionerat förbud mot incest undantagsvis kan behövas som komplement till andra bestämmelser i BrB:s sedlighetskapitel. Det kan – för att ta ett exempel – tänkas att en far genom att missbruka sin föräldraauktoritet tilltvingar sig samlag med en dotter som inte längre står under hans vårdnad. Handlingen kan ha begåtts under sådana omständigheter att den är straffvärd trots att de formella rekvisiten i bestämmelsen om otukt med ungdom i 6 kap. 4 § BrB inte är uppfyllda.

Utskottet kan därför godta att bestämmelsen om incest i 6 kap. 5 § BrB i. v. får stå kvar. En förutsättning härför är emellertid att man kan finna vägar att i fortsättningen undgå en stötande tillämpning av bestämmelsen. Det torde visserligen inte förekomma mer än ett tiotal åtal för incest per år, men det är allmänt omvittnat att lagföring och straff i de fall som kommer under prövning vid domstol regelmässigt innebär ett orimligt lidande för både lagöverträdaren och hans familj. Skall incestparagrafen behållas måste enligt utskottets mening åtalsmöjligheterna begränsas så snävt att endast enstaka fall av incest, vilka av särskilda skäl framstår som straffvärda, kan bli föremål för rättsliga åtgärder. I detta syfte föreslår utskottet att de nuvarande bestämmelserna om åtalsprövning i 6 kap. 11 § BrB kompletteras med föreskrifter av innebörd att gärning som avses i 5 § får åtalas av åklagare allenast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt samt att åtal må väckas endast efter förordnande av riksåklagaren.

Utskottets ställningstagande till motionerna 212 och 991 innebär att utskottet med anledning av motionerna förordar det tillägg till 6 kap. 11 § BrB som framgår av utskottets hemställan nedan.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande *incest* med anledning av motionerna 1977/78:212 och 1977/78:991 godkänner vad utskottet anfört om bibehållande av 6 kap. 5 § brottsbalken och införande i 11 § samma kapitel av en åtalsregel rörande brott mot 5 §.

3. vid *moment 3* i utskottets hemställan

av Gunde Ranekog (c) som beträffande *lagtexten* – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande *lagtexten* avslår propositionen 1977/78:69.

4. vid *moment 3* i utskottets hemställan

av Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Carl Lidbom (s), Helge Klöver (s) och Martin Segerstedt (s), som beträffande *lagtexten* – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande *lagtexten* antar det genom propositionen 1977/78:69 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken med de ändringar

- a) att som ett nytt sista stycke i 6 kap. 11 § brottsbalken upptas ett stadgande av följande lydelse:

Gärning som avses i 5 § må åtalas av åklagare allenast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt; åtal må väckas endast efter förordnande av riksåklagaren.

- b) att härav betingad ändring vidtas i ingressen till det nämnda lagförslaget.